

Очікувані результати

Після цього уроку учні зможуть:

- показувати на історичній карті території українських земель, які були у складі Російської імперії та Австро-Угорщини;
- визначати основні етапи розвитку українських земель першої половини ХХ ст.; хронологічну послідовність явищ соціально-економічного, політичного і культурного життя;
- застосовувати періодизацію вітчизняної історії як інструмент для розуміння особливостей розвитку українських земель початку ХХ ст.

Тип уроку: вивчення нового матеріалу.

Хід уроку**I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ УРОКУ**

Повідомлення теми та мети уроку.

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАТЬ**Бесіда**

1. Пригадайте, у складі яких держав були українські землі на початку ХХ ст.
2. Назвіть регіони, що були у складі Австро-Угорської та Російської імперій.

Робота з картою

- Визначте українські регіони у складі Австро-Угорщини та Росії.

III. СПРИЙНЯТТЯ ТА УСВІДОМЛЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ**Робота з поняттями**

Новітня історія — період в історії України, що тривав з 1914 до 1939 рр. — 1-й етап і з 1939 р. до сьогодні — 2-й етап, який характеризується значними змінами в політичному, культурному, соціально-економічному житті суспільства.

Учитель разом з учнями визначають порядок роботи з підручником.

Робота з підручником

1. Знайдіть і назвіть рубрики, передбачені в підручнику.
2. Визначте їх особливості на прикладі одного з параграфів.

Учитель ознайомлює учнів з додатковою навчальною літературою, історичними атласами, робочими зошитами.

Періодизація історії України першого етапу Новітньої історії:

- 1900–1914 рр. — період назрівання економічної кризи, переддень Першої світової війни;
- 1914–1917 рр. — українські землі в Першій світовій війні;
- 1917–1918 рр. — Українська революція;
- 1918–1920 рр. — визвольні змагання та їх поразка. Загарбання українських земель сусідніми державами;
- 1921–1929 рр. — УСРР в умовах непу;
- 1929–1939 рр. — період радянської модернізації.

Робота з картою

1. На контурній карті позначте сучасні кордони України.
2. Порівняйте етнічні межі України і сучасні кордони. Зробіть висновок.

Учитель. Україна розташована в центрі європейського континенту — це одна з найбільших європейських країн, площею вона поступається лише Росії. За кількістю населення Україну випереджають лише Росія, Німеччина та Великобританія.

На початку ХХ ст. 85 % українських земель перебували у складі Російської імперії, решта належали Австро-Угорщині.

Робота з історичним джерелом

- ♦ Прокоментуйте кожен із трьох висновків академіка С. Рудницького.

С. Рудницький «Огляд національної території»

Загальні результати дослідів про території й населення України зводяться коротко до таких трьох тез:

1. Територія України — це друга за величиною національна територія в Європі — поступається лише Московщині.
2. Український народ є щодо чисельності другий між слов'янських (після москалів), четвертий між великих європейських народів (після німців, москалів, британців)
3. Україна, збудована як держава в етнографічних границях, була б великою державою, котра стояла б щодо простору на другому місці, щодо населення на третьому місці серед великих держав Європи (коли не числитимо їх колоній).

Учитель. Як і в попередні століття, Україна залишалась переважно землеробським, селянським краєм. Основне населення — селяни, але вже формуються і потужні промислові центри (Донбас, Подніпров'я) — паливна і металургійна база Росії. Дві третини населення в її складі — українці. Вони становили абсолютну більшість населення села, тоді як міста були багатонаціональними.

Завдання

- ♦ Населення України під владою Російської імперії з 1863 до 1897 рр. збільшилось з 13,4 до 23,4 млн осіб, у цей же час кількість населення західноукраїнських земель збільшилася з 3,9 до 5,9 млн осіб. Визначте у відсотках, у якому регіоні України темпи зростання населення були вищими.

Учитель. Станом на 1900 р. 95 % населення працювало в галузі сільськогосподарства і лише 1 % було зайнято в промисловості. Понад 100 тис. осіб жили на прибуток від капіталу, нерухомого майна, вели торгівлю. Українська інтелігенція налічувала лише близько 15 тис. осіб. У містах проживало лише 5,6 % українців, а 94 % мешкали в селах.

Запитання

- ♦ Чим можна пояснити низький відсоток українців у містах?

Робота з історичною інформацією

- ♦ За текстом виділіть головні ознаки міст Наддніпрянської України.

Населення Черкас за 40 років (1870–1910) збільшилось майже втричі — з 13 914 до 39 649 осіб. На початку ХХ ст. у місті були переважно одноповерхові будинки, часто криті соломною. Тільки центральна частина в районі Соборної площі мала міський вигляд. Тут проживали багаті мешканці, працювали адміністративні заклади, банки, контори. Для панівних верств населення існували декілька закладів культури: міський клуб, два громадських зібрання, комерційні й офіцерське зібрання, два кінотеатри і дві бібліотеки.

IV. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

1. Опрацювати відповідний параграф підручника, записи в конспекті.
2. Підготувати презентацію «Українські меценати».

Урок 2. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНЕ І СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНЕ СТАНОВИЩЕ НАДДНІПРЯНСЬКОЇ УКРАЇНИ НА ПОЧАТКУ ХХ СТ.

Очікувані результати

Після цього уроку учні зможуть:

- розпізнавати на історичній карті території українських земель початку ХХ ст.;
- визначати основні тенденції та суперечності процесу соціально-економічного розвитку українських земель початку ХХ ст.; індустріальної модернізації на українських землях;
- виявляти суперечливі процеси модернізації суспільно-політичного життя в Наддніпрянській Україні;
- порівнювати, аналізувати, робити аргументовані висновки щодо розвитку кооперативного руху в Наддніпрянщині;
- висловлювати та аргументувати власні судження щодо становлення та консолідації української нації;
- пояснювати причини політизації українського національного руху;
- формулювати власні судження щодо ролі й місця українських земель у господарському житті Російської імперії;
- називати та застосовувати поняття й терміни: індустріальне суспільство, монополізація економіки, модернізація суспільного життя, політизація українського національного руху, консолідація нації, політична партія;
- творчо застосовувати здобуті знання під час складання характеристики історичних персоналій: Микола Міхновський, Євген Чикаленко.

Тип уроку: вивчення нового матеріалу.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ УРОКУ

Повідомлення теми та цілей уроку.

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАТЬ

Бесіда

1. Пригадайте особливості економічного розвитку українських земель у складі Російської імперії в другій половині ХІХ ст.
2. Якими були наслідки скасування кріпацтва для розвитку економіки?
3. Назвіть залишки феодалізму, що збереглися в сільському господарстві України після скасування кріпацтва.

III. СПРИЙНЯТТЯ ТА УСВІДОМЛЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ

Учитель. Наприкінці ХІХ — на початку ХХ ст. завершився промисловий переворот і розпочався перехід до індустріальної модернізації.

Робота з поняттями

Модернізація — зміни відповідно до сучасних умов, тобто осучаснення (процес оновлення суспільства).

Індустріалізація — процес створення крупного машинного виробництва.

Учитель. Російська імперія, як і більшість країн світу, у 1900–1903 рр. переживала економічну кризу.

Робота зі схемою

Учні мають з'ясувати, що таке економічна криза (складний загострений стан в економіці, занепад, спад виробництва, недовантаження виробничих потужностей,

зростання безробіття, розлад промислового і сільськогосподарського виробництва), якими були причини її виникнення (існування суперечностей між суспільним характером виробництва і приватним характером привласнення його результатів, диспропорції розвитку окремих галузей, стихійний процес виробництва, перевиробництво товарів, що супроводжувалось кризою збуту).

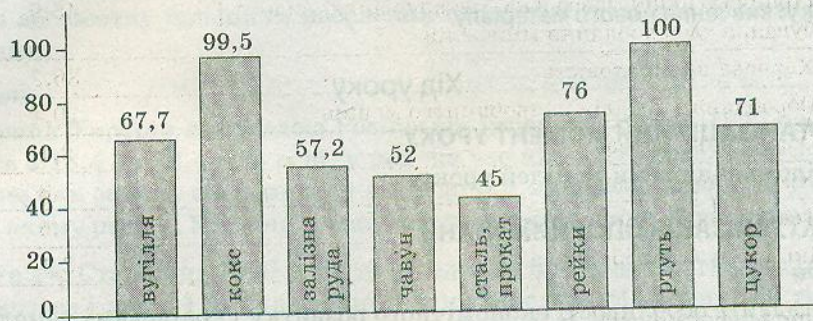
Запитання

- ♦ Як ви вважаєте, чому економічна криза в Україні була більш глибокою, ніж у Росії? Відповідь обґрунтуйте.

Робота з діаграмою

- ♦ Проаналізуйте діаграму і висловіть власне судження щодо місця та ролі України в економіці Росії на початку XX ст.

Основні показники виробництва промислової продукції підприємствами України на початку XX ст. (у % до загальноросійського обсягу)

Учитель. Процес індустріалізації був характерний для окремих регіонів і не зачепив більшості українських земель. Внаслідок цього розвиток господарства України мав доволі однобічний характер. Лише близько 15 % українських підприємств виробляли готову продукцію, решта була постачальниками сировини для північних російських підприємств.

В Україні утворилося чотири промислових райони, які мали загальноросійське значення: Донецько-Придніпровський вугільно-металургійний, Криворізький залізрудний, Нікопольський марганцевий та Південно-Західний цукровий. Правобережжя стало основним районом вирощування цукрового буряку, Лівобережжя — зерна і картоплі, Південь — зерна та виробництва продукції тваринництва.

Робота з картою

- ♦ На основі інформації в атласах «Господарство українських земель на зламі XIX і XX ст.» проілюструйте наведені нижче твердження.
 1. Значний вплив іноземного капіталу. 94 % акцій промислових підприємств в Україні належали іноземцям.
 2. Концентрування виробництва, утворення монополій.